

مدیریت ورزشی _ خرداد و تیر ۱۳۹۴
دوره ۷، شماره ۲، ص: ۲۹۳-۳۰۷
تاریخ دریافت: ۹۲ / ۰۱ / ۰۵
تاریخ پذیرش: ۹۲ / ۰۸ / ۱۴

بررسی مدل تعهد ورزشی بانوان شرکت کننده در فعالیتهای ورزشی

الهه حسینی*^۱ - حسن بحرالعلوم^۲ - سیدرضا حسینی نیا^۳

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت ورزشی، دانشگاه شاهرود، شاهرود، ایران، ۲. دانشیار گروه مدیریت ورزشی، دانشگاه شاهرود، شاهرود، ایران، ۳. استادیار گروه مدیریت ورزشی، دانشگاه شاهرود، شاهرود، ایران

چکیده

هدف از این پژوهش، مطالعه مدل تعهد ورزشی بانوان شرکت کننده در فعالیتهای ورزشی بود. کلیه بانوان (N=۶۰۰) شرکت کننده در فعالیتهای ورزشی شهرداری مشهد جامعه آماری این تحقیق را تشکیل دادند، که از بین آنها ۵۲۶ نفر به عنوان نمونه مورد مطالعه قرار گرفتند. برای گردآوری داده‌ها، از پرسشنامه ویژگی‌های جمعیت‌شناختی و پرسشنامه مدل تعهد ورزشی (اسکانلن، ۱۹۹۳) استفاده شد. نتایج نشان داد که بین تعهد ورزشی و لذت ورزشی با فرصتهای مشارکت، سرمایه‌گذاری شخصی، باور سلامت و محدودیتهای اجتماعی ارتباط مثبت و معنادار وجود دارد، ولی با فعالیتهای جایگزین رابطه معناداری وجود ندارد. آزمون تحلیل مسیر نیز نشان داد که محدودیتهای اجتماعی، فرصتهای مشارکت، جایگزین‌های مشارکت، سرمایه‌گذاری‌های شخصی و لذت ورزشی به‌طور مستقیم و غیرمستقیم، ولی باور سلامت فقط به‌طور غیرمستقیم بر تعهد ورزشی تأثیر داشت. در این مدل لذت ورزشی متغیر میانجی در نظر گرفته شد. در قسمت اثر کل مشخص شد که فرصتهای مشارکت بیشترین تأثیر ($\beta=۳۸/۰$) را بر تعهد ورزشی داشت. ضریب تعیین متغیرهای درون‌زا نشان داد که به ترتیب ۶۰ و ۶۱ درصد از واریانس متغیرهای لذت و تعهد ورزشی توسط متغیرهای برون‌زا قابل تبیین است. در نهایت، کلیه شاخص‌های برازش مدل نشان‌دهنده برازش مطلوب مدل بودند.

واژه‌های کلیدی

باور سلامت، جایگزین‌های مشارکت، سرمایه‌گذاری‌های شخصی، لذت ورزشی، محدودیتهای اجتماعی.

مقدمه

در عصر حاضر، ورزش و فعالیت بدنی یکی از اموری است که می‌تواند در اوقات فراغت و ایام بیکاری مردم انجام پذیرد و تا حدودی از آثار و عوارض سوء سبک‌های نوین زندگی بکاهد (۵). از آنجا که ورزش به استفاده درست و مثبت از وقت‌های آزاد و بیکاری کمک کرده و از فردگرایی جلوگیری می‌کند، همچنین مانع از بروز رفتارهای ضد بشری و ضد اخلاقی می‌شود و در ارتقای سطح بهداشت و تندرستی افراد جامعه سهم بسزایی دارد (۵)، آغاز و تداوم مشارکت در آن از اهمیت زیادی برخوردار است. یکی از مفاهیم مهمی که امروزه به‌منظور درک و شناخت عوامل تعیین‌کننده رفتار مشارکت ورزشی به‌کار می‌رود، تعهد است (۸، ۱۶). تعهد، نگرش و حالتی روانی است که به‌منظور توصیف تمایل افراد به رفتارهای مشخص استفاده می‌شود. در واقع، این مفهوم نشان‌دهنده میزان پشتکار و پایداری^۱ افراد برای ادامه مشارکت در یک رفتار است (۸، ۲۰). با توجه به آنچه در مورد مفهوم تعهد ذکر شد، استفاده از این واژه برای مطالعه و پژوهش در زمینه تداوم مشارکت در ورزش مفید به‌نظر می‌رسد.

اسکانلن و همکاران (۱۹۹۳) با ارائه مدل تعهد ورزشی به موفقیت‌های بزرگی در تلفیق تعهد با ورزش دست یافتند (۲۴). بنابر تعریف آنها (۱۹۹۳)، تعهد ورزشی حالتی روان‌شناختی است که تمایل و تصمیم فرد برای تداوم مشارکت در ورزش را نشان می‌دهد (۱۹، ۲۴، ۱۱، ۳، ۱). در تحقیقات زیادی مطرح شده است که اگر مشارکت در ورزش برای افراد تجربه مثبتی به‌همراه داشته باشد، آنها ورزش را ادامه می‌دهند و تعهدشان برای مشارکت در فعالیت‌های ورزشی بیشتر می‌شود (۱۴). مدل تعهد ورزشی^۲ مدلی روان‌شناختی است که تعهد و عوامل مؤثر بر تعهد ورزشی افراد مشارکت‌کننده در ورزش را بررسی می‌کند (۱۴، ۲۰). این مدل از نظریه‌های تئوری تبادل اجتماعی^۳، مدل روابط بین‌فردی کلی^۴ (۱۹۸۳) و مدل سرمایه‌گذاری راسبولت^۵ (۱۹۸۰) ریشه گرفته است (۲۷، ۲۳، ۲۴). لذت ورزشی^۶، جایگزین‌های مشارکت^۷، شخصی^۸، محدودیت‌های اجتماعی^۹ و فرصت‌های مشارکت^{۱۰} پنج عامل مؤثر

1. Persistence
2. Sport Commitment Model (SCM)
3. Social – Exchange Theory
4. Kelly's Model of Interpersonal Relationship
5. Rusbult's Investment Model
6. Sport Enjoyment
7. Involvement Alternatives
8. Personal Investment
9. Social Constraints
10. Involvement Opportunities

تعهد ورزشی‌اند (۲۰،۳،۲۳،۲۴،۲۷). شایان ذکر است که در این تحقیق عامل باور سلامت نیز با توجه به الگوی باور سلامت هیسلیپ و همکاران (۱۹۹۶) که جزء نظریه‌ها و الگوهای رفتار ورزشی است (۱۲)، به مدل تعهد ورزشی اضافه شد.

لذت بردن از ورزش، پاسخ عاطفی مثبت به تجربه ورزشی است که احساسات عمومی مثل لذت، علاقه و شادی را منعکس می‌کند و افزایش آن موجب افزایش تعهد می‌شود (۲۴،۲۳،۱۶،۱۵). جایگزین‌های مشارکت، فعالیت‌هایی هستند که به‌عنوان جایگزین‌های ورزش جذابیت بیشتری دارند و افراد ترجیح می‌دهند که به‌طور مستمر در آنها حضور یابند و تلاش بیشتری برای انجام دادن آنها صرف کنند؛ افزایش تعداد و جذابیت فعالیت‌های جایگزین، تعهد ورزشی را کاهش خواهد داد (۱۷-۲۴،۲۸). سرمایه‌گذاری‌های شخصی، منافع شخصی‌اند که بر پایه فعالیت قرار دارند و در صورت مشارکت نکردن در فعالیت ورزشی، بازگشت‌پذیر نیستند. با افزایش سطح سرمایه‌گذاری‌های شخصی، تعهد ورزشی نیز افزایش خواهد یافت (۱۷-۱۵،۲۸،۲۴). محدودیت‌های اجتماعی، انتظارات و هنجارهای اجتماعی‌اند که براساس آن فرد خود را متعهد می‌کند که به فعالیت ورزشی ادامه دهد (۱۵،۱۷،۲۸،۲۴). فرصت‌های مشارکت، مزایایی است که از طریق مشارکت مداوم حاصل می‌شود؛ از جمله این مزایا می‌توان به ایجاد دوستی، تعامل اجتماعی، تسلط بر مهارت‌ها و وضعیت فیزیکی مناسب اشاره کرد (۱۴،۱۲،۲۸،۲۴). باور سلامت، در حقیقت پایبندی هر شخص به رفتارهای پیشگیرانه است، به این صورت که اگر کسی جدیت احتمال بروز بیماری و در معرض خطر بودن را حس کرده و درک کند که مزایای اقدام پیشگیرانه (مثل ورزش) بیشتر از نکات منفی آن است، به احتمال زیاد به رفتار سلامت‌بخش می‌پردازد و به آن پایبند می‌شود (۱۲). شش مؤلفه تعیین‌کننده تعهد ورزشی می‌توانند با یکدیگر ارتباط درونی داشته باشند، اما هر یک از مؤلفه‌ها را نیز می‌توان جداگانه اندازه‌گیری و تأثیر آن را بر تعهد ورزشی به‌طور مستقل بررسی کرد. به‌طور کلی، پیش‌بینی می‌شود که مؤلفه‌های لذت ورزشی، سرمایه‌گذاری شخصی، محدودیت‌های اجتماعی، فرصت‌های مشارکت و باور سلامت ارتباط مثبت، ولی عامل جایگزین‌های مشارکت ارتباط منفی با تعهد ورزشی داشته باشند (۲۰،۸،۲۴،۲۷).

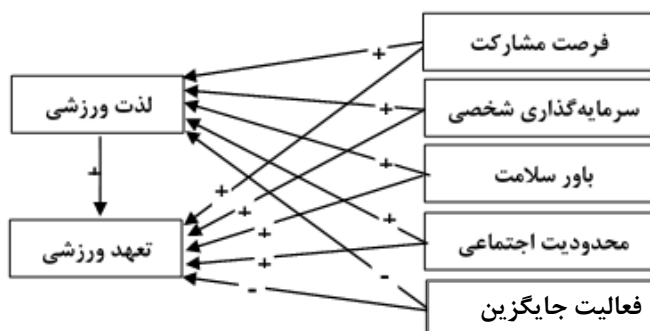
ویس و همکاران (۲۰۰۶)، در پژوهشی لذت ورزشی را متغیر میانجی در مدل تعهد ورزشی معرفی کردند. نتایج آنها نشان داد که لذت ورزشی قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده تعهد به ورزش تنیس و همچنین عامل واسطه یا میانجی، در تأثیر فعالیت‌های جایگزین، سرمایه‌گذاری‌های شخصی، فشارهای اجتماعی و فرصت‌های مشارکت بر روی تعهد شناخته شد (۲۶،۸). نتایج تحقیق ویس و ویس (۲۰۰۵) روی زنان

ژیمناست حرفه‌ای نشان داد که جذب ژیمناست‌ها به این ورزش، بیشتر مربوط به حمایت والدین و مربیان است و محدودیت‌های تعیین‌شده از طرف والدین و تیم کمتر در آن دخالت دارد. همچنین تعهد بالایی در آنها نسبت به این ورزش دیده شد (۲۶). کاسپر و اندرو (۲۰۰۷) با مطالعه ۷۶۰ بازیکن تنیس تفریحی و دانشگاهی، به این نتیجه رسیدند که بازیکنان دانشگاهی سطوح بالاتری از تعهد ورزشی را دارند که این تعهد بیشتر تحت تأثیر فرصت‌های مشارکت و محدودیت‌های اجتماعی بود. همچنین مؤلفه لذت ورزشی در بازیکنان دانشگاهی در مقایسه با بازیکنان تفریحی در سطوح پایین‌تری بود. علاوه بر این، آنها به این نتیجه دست یافتند که در بازیکنان حرفه‌ای سطح تعهد بالاتری در مقایسه با بازیکنان متوسط و مبتدی وجود دارد که فرصت‌های مشارکت و محدودیت‌های اجتماعی عوامل تأثیرگذار بر تعهد آنها بود و در آنها لذت ورزشی در سطح پایینی گزارش شد (۱۵).

سوسا و همکاران (۲۰۰۷) با مطالعه روی بازیکنان فوتبال به این نتیجه رسیدند که لذت ورزشی قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده تعهد ورزشی به‌شمار می‌رود. همچنین بین جایگزین‌های مشارکت و تعهد ورزشی ارتباط منفی مشاهده کردند (۲۵). نتایج تحقیق کاسپر (۲۰۰۸) روی اعضای انجمن تنیس نشان داد که متغیرهای شخصی، اجتماعی و اقتصادی به‌طور مستقیم بر تعهد ورزشی تأثیر می‌گذارند و تعهد در بین شرکت‌کنندگان در ورزش متفاوت بود، اما در تمام بخش‌ها، لذت و فرصت‌های مشارکت بیشترین اهمیت را داشتند. همچنین افزایش زمان صرف‌شده در ورزش و سرمایه‌گذاری‌های پولی تعهد ورزشی را افزایش می‌دهد (۱۴). بوست (۲۰۰۹) در مطالعه بازیکنان فوتبال دانشگاهی به این نتیجه دست یافت که فرصت‌های مشارکت قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده تعهد است (۱۳). همچنین اسکاتلن و همکاران (۲۰۰۹) در تحقیق روی تیم نت‌بال زنان بیان کردند که درک شایستگی در ورزش بر لذت بردن از ورزش تأثیر دارد و لذت ورزشی نیز عامل مهمی در تعهد ورزشی است (۲۲). یانگ و مدیک (۲۰۱۱) در مطالعه روی ۴۲۴ شناگر زن و مرد به این نتیجه رسیدند که افزایش حمایت از سلامتی ورزشکاران تعهد را افزایش می‌دهد (۲۸). متیو (۲۰۱۲) نیز در مطالعه روی بازیکنان تنیس بیان کرد که هرچه درک فرد از بازی تنیس بیشتر باشد، انگیزه او برای مشارکت بیشتر، دارای تعهد بالاتر و تلاش بیشتری برای رسیدن به هدف خواهد بود (۲۱). در ایران نیز حلاجی و همکاران (۱۳۸۸) در مطالعه روی ۲۱۸ بازیکن هندبال به این نتیجه دست یافتند که سبک رهبری تحول‌گرا بیش از سبک رهبری عمل‌گرا در افزایش تعهد بازیکنان اثر دارد (۱). همتی‌نژاد و دانش‌ثانی (۲۰۱۲) در مطالعه روی ۲۸ بازیکن واترپلو، به این نتیجه رسیدند که تفاوت معناداری بین میزان تعهد بازیکنان موفق، کمتر موفق و

ناموفق وجود دارد. همچنین این میزان در بین بازیکنان حرفه‌ای، متوسط و مبتدی متفاوت بود و تعهد به‌عنوان یکی از ویژگی‌های فردی نقش مهمی در موفقیت و بالا بردن سطح عملکرد تیم‌های ورزشی داشت (۱۸). نوروزی سید حسینی و همکاران (۱۳۹۰) با مطالعه روی ۱۱۴ شمشیرباز نخبه به این نتیجه دست یافتند که رفتارهای حمایتی-استقلالی مربیان عامل مهم و تعیین‌کننده در تعهد ورزشی است (۱۱). میرحسینی و همکاران نیز (۱۳۹۰) در مطالعه‌ای که برای روایی و پایایی مدل تعهد ورزشی در بین ۳۲۷ دانشجوی ورزشکار انجام دادند، بیان کردند که مدل تعهد ورزشی در نمونه دانشجویان ورزشکار از روایی و پایایی قابل قبولی برخوردار است. بنابراین، این مدل می‌تواند چارچوب نظری چندمتغیری با دسته‌بندی منجسم‌تر برای اندازه‌گیری تداوم رفتار مشارکت در یک ورزش خاص یا به‌طور کلی فعالیت جسمانی فراهم کند (۸).

در ایران، بیشتر پژوهش‌های انجام‌گرفته در زمینه مشارکت بانوان در فعالیتهای جسمانی و ورزشی فقط به بررسی دلایل مشارکت (۹،۲) و عدم مشارکت (۱۰) پرداخته و کمتر بر عوامل مؤثر بر تداوم و پایبندی به مشارکت در فعالیتهای ورزشی تأکید داشته‌اند. درحالی‌که موضوع تداوم مشارکت در فعالیتهای ورزشی نیز مانند شروع آن اهمیت بسزایی دارد، زیرا افراد برای دستیابی به مزایای کامل تندرستی باید به‌صورت منظم و مستمر تمرینات ورزشی را ادامه دهند. با توجه به اینکه مدل تعهد ورزشی چارچوبی مفهومی در مورد میزان مشارکت، انتقال^۱ و کناره‌گیری از ورزش فراهم می‌آورد (۸)، از آن برای ارزیابی تعهد ورزشی بانوان شرکت‌کننده در فعالیتهای ورزشی شهرداری شهر مشهد استفاده شد. در انتها مدل مفهومی تحقیق (شکل ۱) ارائه می‌شود.

شکل ۱. مدل مفهومی تعهد ورزشی با اضافه شدن عامل باور سلامت

1. Transitions

روش تحقیق

این پژوهش توصیفی و طرح آن از نوع همبستگی است که به شکل میدانی انجام گرفته است. جامعه آماری تحقیق را بانوان شرکت‌کننده در فعالیتهای ورزشی شهرداری شهر مشهد ($N=600$) تشکیل دادند. براساس جدول مورگان، نمونه ۳۶۱ نفری کافی بود، ولی با توجه به اینکه در روش تحلیل مسیر هرچه حجم نمونه بیشتر باشد، صحت و دقت نتایج بیشتر می‌شود (۶)، ۵۲۶ پرسشنامه تکمیل و به‌عنوان نمونه تحلیل شد. برای گردآوری اطلاعات از دو پرسشنامه ویژگی‌های جمعیت‌شناختی و پرسشنامه استاندارد تعهد ورزشی^۱ اسکانلان و همکاران (۱۹۹۳) استفاده شد (۲۴). پرسشنامه تعهد ورزشی علاوه بر تعهد، عوامل مؤثر بر آن را نیز از طریق پنج آیتم لذت ورزشی، جایگزین‌های مشارکت، سرمایه‌گذاری‌های شخصی، محدودیت‌های اجتماعی، فرصت‌های مشارکت و عامل باور سلامت که محقق با توجه به مبانی نظری آن را به این پرسشنامه اضافه کرده است، می‌سنجد. پاسخ‌ها براساس مقیاس پنج‌ارزشی لیکرت در دامنه ۱ (خیلی کم) تا ۵ (خیلی زیاد) تنظیم شده بود. برای تعیین روایی محتوایی این پرسشنامه از نظرهای ده تن از استادان صاحب‌نظر در این زمینه استفاده شد. سپس به‌منظور تعیین پایایی، یک مطالعه مقدماتی روی ۳۰ ورزشکار انجام گرفت که حاکی از ثبات ابزار اندازه‌گیری است (جدول ۱). برای توصیف داده‌ها از آمار توصیفی و برای تحلیل استنباطی داده‌ها از آزمون آلفای کرونباخ، ضریب همبستگی پیرسون و همچنین برای تعیین روابط میان متغیرها در قالب مدل علی از تحلیل مسیر بهره گرفته شد. در انجام آزمون‌های مذکور از نرم‌افزارهای آماری SPSS و Amos استفاده شد.

جدول ۱. ویژگی‌های پرسشنامه تحقیق

پرسشنامه	خرده‌مقیاس‌ها	تعداد نمونه	مقدار آلفای کرونباخ
مدل تعهد ورزشی	تعهد ورزشی	۵۲۶	۷۳/۰
	لذت ورزشی	۵۲۶	۷۷/۰
	فرصت‌های مشارکت	۵۲۶	۸۳/۰
	سرمایه‌گذاری شخصی	۵۲۶	۷۳/۰
	فعالیت‌های جایگزین	۵۲۶	۷/۰
	باور سلامت	۵۲۶	۷۹/۰
	محدودیت‌های اجتماعی	۵۲۶	۷/۰

1. The Sport Commitment Model Scale

نتایج و یافته‌های تحقیق

یکی از پیش‌فرض‌های استفاده از روش‌های آماری چندمتغیره، نرمال بودن چندمتغیره^۱ است که بی‌توجهی پژوهشگر به آن می‌تواند به نتیجه‌گیری نادرست منجر شود (۵). بنابراین در این تحقیق داده‌ها با استفاده از ضریب مردیا^۲، از نظر نرمال بودن چندمتغیره بررسی شدند که فرض طبیعی نبودن توزیع چندمتغیره داده‌ها رد شد. همچنین نتایج مربوط به آمارهٔ تولرانس^۳ و عامل تورم واریانس (VIF)^۴ نشان داد که بین متغیرهای مستقل همخطی چندگانه^۵ وجود ندارد. بررسی ویژگی‌های جمعیت‌شناختی بانوان ورزشکار نشان داد که از کل نمونهٔ آماری بیشترین تعداد (۳۴ درصد) در گروه سنی ۳۱ تا ۴۰ سال قرار داشتند. ۷۶ درصد متأهل و ۶۸ درصد دارای مدرک تحصیلی دیپلم و زیر دیپلم بودند. همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، در بین متغیرهای مستقل، باور سلامت، فرصت‌های مشارکت، لذت ورزشی، محدودیت‌های اجتماعی، سرمایه‌گذاری‌های شخصی و فعالیتهای جایگزین به ترتیب بیشترین میانگین را به خود اختصاص داده‌اند؛ این نتیجه نشان می‌دهد که بانوان شرکت‌کننده در فعالیتهای ورزشی بیشتر به دنبال کسب سلامت و لذت بردن از ورزش هستند.

جدول ۲. ماتریس همبستگی بین متغیرهای تحقیق

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
۱. تعهد ورزشی	۱						
۲. لذت ورزشی	۰.۶۸/۰**	۱					
۳. فرصت‌های مشارکت	۰.۶۵/۰**	۰.۶۸/۰**	۱				
۴. سرمایه‌گذاری شخصی	۰.۵۶/۰**	۰.۴۴/۰**	۰.۵۶/۰**	۱			
۵. فعالیتهای جایگزین	۰.۰۵/۰	-۰.۰۱/۰	-۰.۰۹/۰	۰.۳۴/۰**	۱		
۶. باور سلامت	۰.۴۷/۰**	۰.۶۰/۰**	۰.۵۵/۰**	۰.۲۷/۰**	-۰.۱۱/۰**	۱	
۷. محدودیت‌های اجتماعی	۰.۵۳/۰**	۰.۵۴/۰**	۰.۵۱/۰**	۰.۳۹/۰**	۰.۲۲/۰**	۰.۴۳/۰**	۱
میانگین	۸۶/۳	۱۸/۴	۲۱/۴	۴۲/۳	۹۳/۲	۴۴/۴	۹۵/۳
انحراف استاندارد	۷۳/۰	۶۳/۰	۷۱/۰	۷۸/۰	۸۰/۰	۵۳/۰	۷۲/۰
دامنه	۱-۵	۱-۵	۱-۵	۱-۵	۱-۵	۱-۵	۱-۵

**p<0.01. *p<0.05.

1. Multivariate normality
2. Mardia's Coefficient
3. Tolerance
4. Variance inflation factor
5. Multicollinearity

از آنجا که زیر بنای اصلی مدل‌های تحلیل مسیر ماتریس همبستگی است، در جدول ۲، میانگین، انحراف استاندارد و ماتریس همبستگی بین متغیرهای تحقیق ارائه شده است. نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که بین تعهد ورزشی و لذت ورزشی با فرصت‌های مشارکت، سرمایه‌گذاری شخصی، باور سلامت و محدودیت‌های اجتماعی ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد، یعنی با افزایش فرصت‌های مشارکت، سرمایه‌گذاری شخصی، باور سلامت و محدودیت‌های اجتماعی، میزان دو متغیر لذت و تعهد ورزشی افزایش خواهد یافت. شایان ذکر است که بین دو متغیر لذت و تعهد ورزشی نیز همبستگی مثبت و متوسطی مشاهده شد. همچنین بین فرصت‌های مشارکت با سرمایه‌گذاری شخصی، باور سلامت و محدودیت‌های اجتماعی ارتباط مثبت و معنادار؛ ولی با فعالیت‌های جایگزین ارتباط معناداری را نشان نداد. سرمایه‌گذاری شخصی نیز با باور سلامت، محدودیت‌های اجتماعی و فعالیت‌های جایگزین از نظر آماری رابطه مثبت و معناداری را نشان داد. فعالیت‌های جایگزین با باور سلامت رابطه منفی ولی با محدودیت‌های اجتماعی رابطه مثبت و معناداری داشت و در نهایت بین باور سلامت و محدودیت‌های اجتماعی رابطه مثبت و معناداری مشاهده شد ($P < 0/01$).

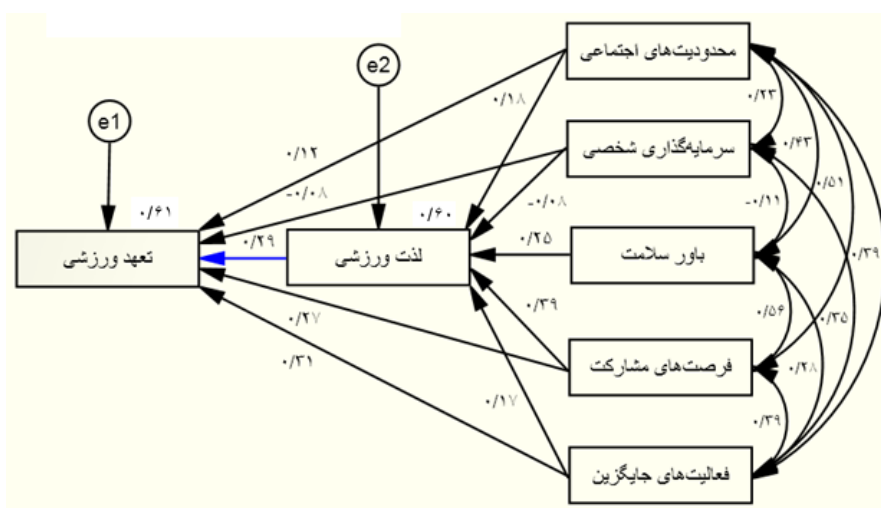
در ادامه به منظور بررسی اثر مستقیم، اثر غیرمستقیم و اثر کلی عوامل مؤثر بر تعهد ورزشی بانوان ورزشکار، از روش تحلیل مسیر استفاده شد. در این مدل فرصت‌های مشارکت، سرمایه‌گذاری شخصی، باور سلامت، محدودیت‌های اجتماعی و فعالیت‌های جایگزین به‌عنوان متغیرهای برون‌زا^۱ و فاکتورهای لذت و تعهد ورزشی، به‌منزله متغیرهای درون‌زا^۲ مدنظر قرار گرفتند. با توجه به عدم توافق عمومی و کلی در بین متخصصان مدلیابی معادلات ساختاری بر روی بهترین شاخص‌های برازندگی برآورد، کلاین و تامسون (۲۰۰۴) شاخص‌های برازش χ^2 (که در نرم‌افزار آموس با برچسب CMIN نمایش داده می‌شود)، NFI، CFI و RMSEA را برای گزارش پیشنهاد کرده‌اند (۷). در نتیجه در تحقیق حاضر از بین شاخص‌های برازندگی مطلق، شاخص‌های دو نسبی (CMIN/DF) و شاخص ریشه میانگین مجذور برآورد تقریب (RMSEA) و از بین شاخص‌های برازندگی تطبیقی، شاخص برازندگی تطبیقی (CFI) و شاخص برازش هنجار شده (NFI) به کار رفت.

همان‌طور که در شکل ۲ و جدول ۳، مشاهده می‌شود، فرصت‌های مشارکت ($\beta=38/0$)، باور سلامت ($\beta=25/0$) و محدودیت‌های اجتماعی ($\beta=18/0$) و سرمایه‌گذاری شخصی ($\beta=17/0$) به ترتیب بیشترین

1 . Exogenous
2 . Endogenous

تأثیر مستقیم و مثبت، ولی فعالیتهای جایگزین ($\beta = -0.07/0$) تأثیر مستقیم و منفی بر لذت ورزشی بانوان ورزشکار داشتند. همچنین نتایج نشان داد که از بین شش متغیر موجود در مدل، پنج متغیر لذت ورزشی ($\beta = 0.29$)، فرصتهای مشارکت ($\beta = 0.27$)، سرمایه‌گذاری شخصی ($\beta = 0.30$) و محدودیتهای اجتماعی ($\beta = 0.12$) تأثیر مستقیم و مثبت و فعالیتهای جایگزین ($\beta = -0.07$) اثر مستقیم و منفی بر تعهد ورزشی داشته‌اند، ولی متغیر باور سلامت اثر مستقیمی بر تعهد ورزشی نشان نداد و صرفاً به‌طور غیرمستقیم و به‌واسطه متغیر لذت ورزشی با ضریب 0.07 بر آن تأثیر داشت. از سوی دیگر، نتایج در ستون تأثیرات غیرمستقیم نشان داد که به‌جز لذت ورزشی، متغیرهای دیگر اثر غیرمستقیم بر تعهد ورزشی داشته‌اند. در نهایت، نتایج مندرج در ستون تأثیرات کل نشان داد که فرصتهای مشارکت بیشترین ($\beta = 0.38$) و باور سلامت کمترین ($\beta = 0.07$) تأثیر را بر تعهد ورزشی داشتند (جدول ۳).

CMIN	P value	RMSEA	CMIN/DF	NFI	CFI
0.086	0.95	0.05	0.43	0.91	0.91

شکل ۲. ضرایب استاندارد عوامل مؤثر بر تعهد ورزشی با حذف مسیرهای غیرمعنادار

جدول ۳. تأثیرات عوامل مؤثر بر لذت و تعهد ورزشی

اثر متغیرها			متغیرها		
کل	غیرمستقیم	مستقیم			
۳۸/۰	--	۳۸/۰	لذت ورزشی	<-----	فرصت‌های مشارکت
۱۷/۰	--	۱۷/۰	لذت ورزشی	<-----	سرمایه‌گذاری شخصی
-۰۷/۰	--	-۰۷/۰	لذت ورزشی	<-----	فعالیت‌های جایگزین
۲۵/۰	--	۲۵/۰	لذت ورزشی	<-----	باور سلامت
۱۸/۰	--	۱۸/۰	لذت ورزشی	<-----	محدودیت‌های اجتماعی
۲۹/۰	--	۲۹/۰	تعهد ورزشی	<-----	لذت ورزشی
۳۸/۰	۱۱/۰	۲۷/۰	تعهد ورزشی	<-----	فرصت‌های مشارکت
۳۶/۰	۰۶/۰	۳۰/۰	تعهد ورزشی	<-----	سرمایه‌گذاری شخصی
-۱۰/۰	-۰۳/۰	-۰۷/۰	تعهد ورزشی	<-----	فعالیت‌های جایگزین
۰۷/۰	۰۷/۰	--	تعهد ورزشی	<-----	باور سلامت
۱۷/۰	۰۵/۰	۱۲/۰	تعهد ورزشی	<-----	محدودیت‌های اجتماعی

همان‌طور که در این مدل مشاهده می‌شود، به ترتیب ۶۰ و ۶۱ درصد از واریانس متغیرهای لذت ورزشی و تعهد ورزشی توسط متغیرهای تأثیرگذار بر آنها تبیین شده است. همچنین در قسمت شاخص‌های آماری مشاهده می‌شود، χ^2 (غیرمعدنادار است $(P > 0/05)$)، این نشان می‌دهد که بین مدل پیشنهادشده و داده‌های مشاهده‌شده برازش قابل قبولی وجود دارد. همچنین شاخص‌های CFI و NFI بزرگ‌تر از ۰/۹۰، RMSEA کوچک‌تر از ۰/۰۵ و χ^2/DF کوچک‌تر از ۳، نشان از برازش خوب مدل دارند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از تحقیق حاضر، بررسی رابطه بین شش عامل لذت ورزشی، فرصت‌های مشارکت، سرمایه‌گذاری‌های شخصی، محدودیت‌های اجتماعی، فعالیت‌های جایگزین و باور سلامت با تعهد ورزشی بانوانی بود که در فعالیت‌های ورزشی شهرداری شهر مشهد شرکت داشتند. نتایج تحقیق حاضر نشان داد (جدول ۲) بین تعهد ورزشی و لذت ورزشی با فرصت‌های مشارکت، سرمایه‌گذاری شخصی، باور

سلامت و محدودیت‌های اجتماعی ارتباط مثبت برقرار است؛ ولی با فعالیتهای جایگزین ارتباط معناداری وجود ندارد. این یافته‌ها نشان داد زمانی که بانوان ورزشکار احساس کنند از طریق مشارکت می‌توانند دوستان جدید، اندامی متناسب، مهارت و منافع شخصی بیشتری را کسب کنند که بر پایه فعالیت ورزشی باشد و همچنین ورزش را فعالیتی لذت‌بخش و بی‌بدیل در اوقات فراغت درک کنند، میزان لذت و تعهد ورزشی در آنها افزایش خواهد یافت. این یافته با نتایج تحقیق اسکالنن و همکاران (۱۹۹۳) (۲۴)، ویس و همکاران (۲۰۰۱)، سوسا و همکاران (۲۰۰۷) (۲۵) همخوانی دارد. دیگر نتایج تحقیق نشان داد که بین لذت و تعهد ورزشی همبستگی مثبت و متوسطی وجود دارد. تحقیقات متعددی در حوزه ورزش نشان داده‌اند که لذت ورزشی عامل مهمی برای شرکت منظم ورزشکاران در فعالیتهای ورزشی است (۴،۱۳،۱۰،۱۴)، زیرا افراد تا از انجام دادن فعالیتی لذت نبرند، دیگر تمایلی برای ادامه آن نخواهند داشت و به‌دنبال فعالیتهای دیگری برای جایگزین ساختن آن خواهند گشت. این یافته با نتایج تحقیق ویس و همکاران (۲۰۰۱) همخوانی دارد. براساس مدل ویس و همکاران، لذت ورزشی عامل کلیدی و میانجی بین عوامل تأثیرگذار و تعهد ورزشی معرفی شده است. براساس این مدل، هر عاملی که موجب افزایش لذت و علاقه‌مندی افراد به فعالیت جسمانی و ورزش شود، به تمایل افراد به تداوم مشارکت در فعالیت نیز منجر می‌شود. در همین راستا شکل ۲ نشان داد که فرصتهای مشارکت، سرمایه‌گذاری شخصی، باور سلامت و محدودیت‌های اجتماعی تأثیر مستقیم و مثبت، ولی فعالیتهای جایگزین تأثیر مستقیم و منفی بر لذت ورزشی بانوان ورزشکار داشتند. این یافته با نتایج کاسپر (۲۰۰۷) (۱۵) همخوانی داشت، اما در قسمت محدودیت‌های اجتماعی با نتایج آن متناقض بود. این نتایج ممکن است به این دلیل باشد که دستیابی به مزایای ورزشی، تخلیه انرژی اضافی، پر کردن زمان‌های بیکاری با ورزش، درک مفید بودن ورزش برای سلامتی و اصرار دوستان، آشنایان و خانواده برای شرکت در فعالیتهای ورزشی تجربه‌ای مثبت برای فرد فراهم می‌کند، در مقابل افزایش فعالیتهای جایگزین با جذابیت و تنوع بیشتر احساس لذت ورزشی را کاهش می‌دهد، زیرا افراد فعالیتهای جایگزین را لذت‌بخش‌تر از فعالیتهای ورزشی قلمداد می‌کنند. همچنین نتایج نشان داد که از بین شش متغیر موجود در مدل، پنج متغیر لذت ورزشی، فرصتهای مشارکت، سرمایه‌گذاری شخصی و محدودیت‌های اجتماعی تأثیر مستقیم و مثبت و فعالیتهای جایگزین اثر مستقیم و منفی بر تعهد ورزشی داشته‌اند، ولی متغیر باور سلامت اثر مستقیمی بر تعهد ورزشی نشان نداد و صرفاً به‌طور غیرمستقیم و به‌واسطه متغیر لذت ورزشی بر آن تأثیر داشت؛ یعنی با افزایش درک فرد از مفید بودن

ورزش برای جلوگیری از ابتلا به بیماری‌ها، لذت بیشتری از ورزش کردن می‌برد که با توجه به ارتباط مثبت بین لذت و تعهد ورزشی، به‌طور غیرمستقیم سبب افزایش تعهد می‌شود. این یافته‌ها در مورد تأثیرات مستقیم و مثبت لذت ورزشی، فرصت‌های مشارکت، سرمایه‌گذاری شخصی و محدودیت‌های اجتماعی بر تعهد ورزشی و تأثیرات مستقیم و منفی فعالیت‌های جایگزین بر تعهد ورزشی با نتایج اسکالنن و همکاران (۱۹۹۳) (۲۴)، میرحسینی و همکاران (۱۳۹۱)، همخوانی داشت. در نهایت مشاهده شد که به‌طور کلی بیشترین تأثیر بر تعهد ورزشی به‌ترتیب مربوط به فرصت‌های مشارکت (با ضریب ۳۸/۰)، سرمایه‌گذاری‌های شخصی (با ضریب ۳۶/۰)، لذت ورزشی (با ضریب ۲۹/۰)، محدودیت‌های اجتماعی (با ضریب ۱۷/۰)، فعالیت‌های جایگزین (با ضریب ۱۰/۰-) و باور سلامت (با ضریب ۰۷/۰) است. زمانی که افراد از طریق مشارکت در ورزش به مزایایی دست پیدا می‌کنند، تعهد آنها برای ادامه فعالیت بیشتر می‌شود، زیرا می‌خواهند به این کسب مزیت تداوم بخشند. این یافته با نتایج کاسپر و اندرو (۲۰۰۷) (۱۵)، سوسا و همکاران (۲۰۰۷) (۲۵)، کاسپر (۲۰۰۸) (۱۴) و بوست (۲۰۰۹) (۱۳) همخوانی داشت، ولی با نتایج اسکالنن و همکاران (۱۹۹۳) (۲۴)، اندرو (۲۰۰۴) و فتحی (۱۳۹۱) مغایر بود. شاید علت این عدم همخوانی را بتوان این‌گونه ذکر کرد که تحقیقات این محققان روی ورزش‌های انفرادی بوده اما تحقیق حاضر و پژوهش‌های همخوان روی ورزش‌های گروهی صورت گرفته است. داشتن فرصت‌هایی برای مشارکت در ورزش می‌تواند به تعهد ورزشی ورزشکاران منجر شود، اما نبود چنین شرایطی می‌تواند به عدم التزام و تعهد ورزشکاران بینجامد (۷). باور سلامت نیز کمترین اثر را بر تعهد ورزشی داشت، شاید بتوان یکی از دلایل آن را این‌گونه ذکر کرد، که نمونه آماری تحقیق افرادی بودند که تحصیلات بالایی نداشتند و به‌تبع، اطلاعات کمی در مورد تأثیر ورزش بر پیشگیری از بیماری‌های مختلف داشتند.

به‌طور کلی نتایج نشان داد چنانچه افراد با مشارکت در فعالیت ورزشی به مزایا و منافع مثبتی دست یابند و بیش از هر فعالیت دیگری از آن لذت ببرند و ارتباط و وابستگی بیشتری با دوستان خود پیدا کنند، تعهدشان به انجام دادن فعالیت‌های ورزشی بیشتر می‌شود. بنابراین به سازمان‌ها و مراکز مربوط به ورزش‌های همگانی پیشنهاد می‌شود، شرایط لازم برای بهره‌مندی هرچه بیشتر افراد از فرصت‌های مشارکت را فراهم کرده و افراد را تشویق کنند تا انرژی، وقت و هزینه بیشتری را صرف فعالیت‌های ورزشی کنند و با ایجاد جوی دوستانه در محیط‌های ورزشی و تأکید بر فواید ورزش و تقویت باور سلامت در افراد، تعهد آنها به فعالیت‌های ورزشی را افزایش دهند.

منابع و مأخذ

۱. حلاجی، محسن؛ زردشتیان، شیرین و تندنویس، فریدون. (۱۳۸۸). "ارتباط سبک‌های رهبری تحول‌گرا و عمل‌گرای مربیان با تعهد بازیکنان لیگ برتر هندبال ایران". نشریه پژوهش در علوم ورزشی، شماره ۱۱، صص ۴۴-۲۷.
۲. سعیدی، علی‌اصغر. (۱۳۹۰). "بررسی عوامل تأثیرگذار بر میزان گرایش شهروندان به مشارکت در ورزش همگانی". تهران: انتشارات جامعه و فرهنگ، صص ۱۲۲-۱۴.
۳. فتحی، حسن. (۱۳۹۰). "رابطه بین رفتارهای رهبری مربیان و تعهد ورزشی بازیکنان در لیگ برتر جودوی ایران". پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشگاه گیلان، صص ۱۰۲.
۴. قدیمی، بهرام. (۱۳۹۰). "فرا تحلیل مطالعات ورزش در حوزه ورزش همگانی". تهران: انتشارات جامعه و فرهنگ، صص ۲۸۶-۲۲۰.
۵. قاسمی، وجدید. (۱۳۸۹). "مدلسازی معادلات ساختاری در پژوهش‌های علوم اجتماعی". اصفهان: نشر جامعه‌شناسان، صص ۵۲۰.
۶. کلاین، پل. (۱۳۸۰). "راهنمای آسان تحلیل عاملی". ترجمه جلال صدرالسادات و اصغر مینایی، تهران: انتشارات سمت، صص ۲۵۴.
۷. لاورنس اس. میرز؛ گامست، گلن و گارینو، ا. جی. (۱۳۹۱). "پژوهش چندمتغیری کاربردی". ترجمه حسن پاشاشریفی، ولی‌الله فرزاد، سیمین رضاخانی، تهران: انتشارات رشد، صص ۸۱۰.
۸. میرحسینی، محمدعلی؛ مظفری، امیراحمد و هادوی، فریده. (۱۳۹۰). "روایی و پایایی مدل تعهد ورزشی در میان دانشجویان ورزشکار". نشریه مدیریت ورزشی، شماره ۱۵، صص ۱۲۱-۱۰۵.
۹. میر غفوری، حبیب‌اله؛ صیادی، حسین و میر فخرالدینی، حیدر. (۱۳۸۷). "بررسی و تحلیل مسائل و مشکلات مؤثر بر مشارکت زنان در فعالیت‌های ورزشی". نشریه مدیریت ورزشی، شماره ۱، صص ۸۳-۱۰۰.
۱۰. نادریان جهرمی، مسعود و هاشمی، هاجر. (۱۳۸۸). "عوامل بازدارنده مشارکت ورزشی زنان کارمند شهر اصفهان". نشریه پژوهش در علوم ورزشی، شماره ۲۳ (جزء اول)، صص ۵۳-۳۹.
۱۱. نوروزی سیدحسینی، رسول؛ کوزه‌چیان، هاشم؛ احسانی، محمد؛ عسکری، سیامک و نوروزی سیدحسینی، ابراهیم. (۱۳۹۰). "ارتباط رفتارهای حمایتی-استقلالی مربیان با تعهدورزشی شمشیربازان نخبه ایران". نشریه مدیریت ورزشی، شماره ۱۴، صص ۱۵۹-۱۳۹.

۱۲. واعظ موسوی، سید محمدکاظم و مسیبه، فتح‌اله. (۱۳۹۰). "روانشناسی ورزشی". تهران: انتشارات

سمت، صص ۱۲۱-۸۶.

13. Boyst, J. P. (2009). "An examination of sport commitment in collegiate athletes". Unpublished Master of Science Thesis, Virginia, USA: The University of North Carolina at Greensboro, p: 87.
14. Casper, J. M., Babkes, S. M. (2008). "Demographic predictors of recreational tennis participants' sport commitment". *Journal of Park and Recreation Administration*, 3, pp: 93-115.
15. Casper, M., Andrew, P. S. (2007). "Sport commitment differences among tennis players on the basis of participation outlet and skill level". *Sport Management Review*, 10, pp: 253-278.
16. Choosakul, C., Vongjaturapat, N. (2009). "The sport commitment model: An investigation of structural relationships with Thai youth athlete populations". *Measurement in Physical Education and Exercise Science*, 13, pp: 123-139.
17. Grace, B. (2007). "Sport commitment over time in collegiate athletes". Unpublished Thesis, Fullerton, California State: California State University, pp: 6-11.
18. Hemati Nezhad, M. A., Danesh Sani, K. (2012). "The effect of intrinsic motivation and sport commitment on the performance of Iranian national water polo team". *International Research Journal of Applied and Basic Sciences*, 3(6), pp: 1173-1177.
19. Jeon, J. H., Ridinger, L. L. (2009). "An examination of sport commitment of windsurfers". *Journal of Sport Behavior*, 32(3), p: 325.
20. Lukwu, M., Guzmán Luján, F. (2011). "Sport commitment and adherence: A social-cognitive analysis". *International Journal of Sport Science*, VII(25), pp: 1885-3137.
21. Matthew, E. D. (2012). "An examination of motivational, goal achievement, and sport commitment differences in youth team and individual tennis populations". Unpublished Master of Science Thesis, Greensboro, Virginia, USA: University of North Carolina, p: 87.
22. Scanlan, T. K., Russell, D. G., Magyar, T. M., Scanlan, L. A. (2009). "Project on elite athlete commitment (PEAK): III. An examination of the

- external validity across gender, and the expansion and clarification of the sport commitment model". *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 31, pp: 685-705.
23. Scanlan, T. K., Russell, D. G., Beals, K. P., Scanlan, L. A. (2003). "Project on elite athlete commitment (PEAK): II. A direct test and expansion of the sport commitment model with elite amateur sportsmen". *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 25, pp: 377-401.
24. Scanlan, T. K., Carpenter, M., Schmidt, S., Keeler, Ch. (1993). "The sport commitment model". *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 15, pp: 1-15.
25. Sousa, C., Torregrosa, M., Viladrich, C., Villamarín, F., Cruz, J. (2007). "The commitment of young soccer players". *Psicothema*, 19(2), pp: 256-262.
26. Weiss, W. M, Weiss, M. R. (2006). "A longitudinal analysis of commitment among competitive female gymnasts". *Psychology of Sport and Exercise*, 7, pp: 309–323.
27. Wilson, M., Rodgers, W. M., Carpenter, P. J., Hall, C., Hardy, J., Fraser, Sh. N. (2004). "The relationship between commitment and exercise behavior". *Psychology of Sport and Exercise Journal*, 5, pp: 405–421.
28. Young, B. W., Medic, N. (2011). "Examining social influences on the sport commitment of Masters Swimmers". *Psychology of Sport and Exercise Journal*, 12, pp: 168- 175.